

ються в правовій ідеї. До тих пір, поки вони не усвідомлені, вони виступають лише в якості об'єктивного зв'язку між людьми і відповідно не грають ролі свідомо-спонукального фактора. Їх мотиваційне значення існує тільки в потенції» [9].

При трансформації політичних, економічних та інших інтересів у правові вони стають елементом правовідносин, які в свою чергу являють собою елемент механізму правового регулювання.

Правовідносини, за словами В. І. Борисової, – одне з кардинальних, фундаментальних – понять юридичної науки. У цій формі абстрактна правова норма набуває свого реального буття, втілюється в конкретному реальному громадському відношенні.

Таким чином, у правовідносинах виражається особливий вид зв'язку між правом і регульованими ним суспільними відносинами. В зв'язку з цим діалектично поєднується абстрактний характер норми з конкретністю певного життєвого ставлення.

Саме з цієї причини проблема правовідносини продовжує залучати до себе настільки широку увагу з боку вчених – представників цивільного права, так і окремих галузей [11, С. 2].

Правовідношення характеризується складним складом, складається з трьох елементів: об'єкт, суб'єкти та зміст.

Об'єкт – елемент, найбільш тісно пов'язаний з правовим інтересом. Це матеріальні і духовні блага, то, заради чого суб'єкти вступають в правові відносини, вони відображають особистий або суспільний інтерес. Під суб'єктами розуміються учасники правовідносини (фізичні особи, організації), до змісту належать суб'єктивні права та юридичні обов'язки, а також законні інтереси, що виражають зв'язок між суб'єктами (учасниками) правовідносини.

Для окремих авторів розуміння інтересу як об'єкта правової охорони, а права в зв'язку з цим – як охоронюваного законом інтересу [2, С. 146-158], в деякій мірі стало приводом для вклю-

чення інтересу до змісту суб'єктивних прав. Цей підхід піддався справедливій критиці С.Н. Братуся, який вважав, що інтерес є зовнішнім по відношенню до суб'єктивного права – його метою і передумовою [13, с. 20-21]. Цієї ж позиції дотримується О.І. Чепис, зазначав, що спроба перетворити інтерес в елемент суб'єктивного цивільного права, яке опосередковує його задоволення, терпить нищівне фіаско [7].

У зв'язку з цим представляє інтерес питання про співвідношення суміжних категорій «правового інтересу» і «законного інтересу». В даний час в законодавстві відсутня усталена концепція законного інтересу. Ряд авторів вважають ці поняття синоніми. Так, М.А. Самбор зазначає, що об'єктивовані суб'єктивним і охоронювані об'єктивним правом інтереси отримали назву «охоронювані законом інтереси». При цьому в законодавстві термін «охоронювані законом інтереси» або його найбільш широко поширений синонім «законні інтереси» почали вживати в іншому контексті: в якості особливої групи інтересів, які не опосередковані суб'єктивним правом, але перебувають під охороною закону. В тексті нормативних правових актів їх, як правило, згадують спільно з правами, з'єднуючи за допомогою союзу «і», проте вони, безумовно, являють собою самостійний об'єкт охорони [9].

І.Я. Бабецька, навпаки, вважає, що законні та охоронювані законом інтереси – різні за змістом категорії [10, С. 158-164]

У зв'язку з цим представляється найбільш обґрунтованим підхід І.В. Венедіктової, відповідно до якого отримали визнання з боку закону інтереси набувають нової якості, тобто перетворюються на юридичні інтереси [3]. Юридичні та правові інтереси в цьому контексті можна вважати синонімами. Правове визнання інтересів здійснюється у двох формах. Ряд інтересів, таких як інтереси власників, що перебувають у володінні, користуванні і розпорядженні майном, інтереси покупців, що перебувають у передачі купленої

речі, та ін., визнаються законом шляхом наділення зацікавлених осіб відповідними суб'єктивними цивільними правами І.В. Венедіктова називає законними інтересами такі інтереси, які отримали визнання в законі за допомогою надання їх носіям суб'єктивних цивільних прав як засоби задоволення цих інтересів. Проте допускається існування і таких інтересів, визнання яких не супроводжується наділенням зацікавлених осіб – їх носіїв суб'єктивними цивільне право. Вони не вважаються законними інтересами, але і не є також інтересами, що не мають юридичного значення, так як здатні впливати на зміст виносяться судом рішень.

Юридично значущим інтересом зазначений автор називає інтерес, легально закріплений в якості обставини, яка може чи має враховуватися правозастосовними органами при вирішенні відповідної справи. При цьому поняття законного інтересу і охоронюваного законом інтересу розглядаються ним як синоніми [3].

Таким чином, законний інтерес і юридично значимий інтерес слід вважати двома видами правових або юридичних інтересів. У зв'язку з цим можна зробити висновок, що у структурі правовідносини охоронювані законом інтереси пов'язані як з об'єктом правовідносин, так і з їх змістом.

Іншої думки щодо цього підходу був С.В. Михайлов, який стверджував, тим не менш, що інтерес завжди проявляється як відношення до чого-небудь. При цьому слід зазначити, що аргументи зазначеного автора, відповідно до яких інтерес характеризується спрямованістю, що виявляється в діяльності суб'єкта з усвідомлення та досягнення цілей у суспільному відношенні [14, с. 88], відносяться тільки до заперечення ототожнення понять «інтерес» і «суспільне ставлення» і не відносяться до понять «правові інтереси» і «правовідносини.»

Тим часом охоронюваному законом інтересу притаманні всі ознаки правовідносин:

1) вони виникають, змінюються або припиняються тільки на підставі правових норм, інакше вони не мали б правового характеру;

2) суб'єкти взаємопов'язані юридичними правами та обов'язками, які в правовій науці прийнято називати суб'єктивними;

3) мають вольовий характер;

4) як і право, на базі якого вони виникають, охороняються державою.

Якщо визнати, що охоронюваний законом інтерес можна розглядати як особливі правовідносини, то можна зробити висновок, що він має ту ж структуру, що і правовідношення: суб'єкт, об'єкт і зміст.

Суб'єкт в даному випадку – фізичне або юридична особа, яка є носієм інтересу.

Об'єкт інтересу – правова цінність.

Статус цінностей у праві набувають різні матеріальні та ідеальні об'єкти і явища: суспільні відносини, матеріальні блага і предмети, вчинки, ідеї, вольові феномени (спонукання, мотиви), соціальні інститути, ідеали, цілі.

Правові цінності лежать в основі права і правопорядку, виступають ідеальним обґрунтуванням норм права, закріплені в правових нормах і охороняються ними, розкривають мету права та його інститутів.

Зміст охоронюваного законом інтересу утворюють суб'єктивні права і юридичні обов'язки, що забезпечують його реалізацію в процесі правового регулювання.

У статті детально аналізуються проблеми структури правового інтересу. На підставі системного підходу розкривається положення правового інтересу в структурі правового відношення і механізму правового регулювання в цілому, виробляється розмежування таких суміжних правових понять, як правові, юридичні інтереси, законні інтереси, та охоронювані законом інтереси, аналізується різні точки

зору з даного питання, висловлені в науковій юридичній літературі. Зроблено висновок щодо співвідношення законних інтересів і охоронюваних законом інтересів з суб'єктивними правами та юридичними обов'язками. Аналізується елементи законного інтересу та охоронюваного законом інтересу, обґрунтовується точка зору, згідно з якою охоронюваний законом інтерес можна розглядати як особливий вид правовідносин. Отже, охоронюваний законом інтерес має ту ж структуру, що і правовідношення: суб'єкт, об'єкт і зміст. Суб'єкт в даному випадку – фізична або юридична особа, що є носієм інтересу. Об'єктом охоронюваного законом інтересу є правова цінність. Зміст охоронюваного законом інтересу утворюють суб'єктивні права та юридичні обов'язки, що забезпечують його реалізацію в процесі правового регулювання.

Ключові слова: охоронюваний законом інтерес, юридично значимий інтерес, правовідносини, суб'єктивні права, юридичні обов'язки, законний інтерес.

Katrenko A. STRUCTURE OF INTEREST PROTECTED BY LAW AS A LEGAL ASPECT-ARTICLE

The article analyzes in detail the problems of the structure of legal interest. The systematic approach reveals the position of legal interest in the structure of the legal relationship and the mechanism of legal regulation in general, distinguishes such related legal concepts as legal, legal interests, legitimate interests and protected by law, analyzes the various points of view on this issue expressed in scientific legal literature. The conclusion is drawn on the relation between legitimate interests and protected by law interests with subjective rights and legal obligations. The elements of legitimate interest and the law protected interest are analyzed, the point of view according to which the law protected interest can be considered

as a special kind of legal relationship is substantiated. Therefore, the interest protected by law has the same structure as the legal relationship: subject, object and content. The subject in this case is the natural or legal person who is the bearer of interest. The object of a law-protected interest is legal value. The content of the law-protected interest is formed by subjective rights and legal obligations that ensure its realization in the process of legal regulation.

Key words: legally protected interest, legally significant interest, legal relations, subjective rights, legal obligations, legal interest.

Література:

1. Цивільний кодекс України: № 435-IV от 04.03.2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Венедиктова І.В. Категорія охоронюваного законом інтересу в цивільному праві України. Приватне право № 1/2013 С. 146-158 URL: http://pravoua.com.ua/ua/store/private/chastnoe_1_13/Venediktova-chas_1_13/ (4)
3. Венедиктова І.В. Ознаки охоронюваного законом інтересу в цивільному праві. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Pouabs/2012_1/06_04_05.pdf (3)
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник/Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с. (9)
5. Чепис О.І. Законний інтерес як категорія цивільного права / О.І. Чепис // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 551-559 URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-1/09hoiksp.pdf> (1)
6. Рішення Конституційного Суду України у справі про охоронюваний законом інтерес від 1 грудня 2004 року № 18-рп/2004, справа № 1-10/2004
7. Чепис О.І. Охоронюваний законом інтерес в цивільному праві: поняття та структура / О.І. Чепис URL: http://www.par.in.ua/1_2013/Chepis.pdf. (5)
8. Чепис О.І. Об'єктивне та суб'єктивне в категорії «інтерес» / О.І. Чепис // Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – Вип. 66. – С. 56-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2012_66_9. (10)
9. Самбор М.А. Інтерес в праві : загально-теоретичні аспекти розуміння та реалізації : автореф. дис ... канд. юрид. наук :

12.00.01 / Микола Анатолійович Самбор. – Київ., 2010. – 20 с. (12)

10. Бабецька І.Я. Законний інтерес та охоронюваний законом інтерес як різновиди інтересу в цивільному праві України / Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. №2(14), 2016. С. 158-164 (6)

11. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с (11)

12. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / О.В. Дзера (кер. авт. кол.), Д.В. Боброва, А.С. Довгерт та ін. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – 2-е вид. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – Кн. 1. – 736 с. (2)

13. Братусь С. Н. Субъекты гражданского права / С. Н. Братусь. – М.: Госюриздат, 1950. – 367 с.

14. Михайлов, С. В. Интерес как общенаучная категория и ее отражение в науке гражданского права / С. В. Михайлов // Государство и право. – 1999. – № 7. – С. 3–11.

